

Miron Costin

De neamul
moldovenilor

De neamul moldovénilor, din ce țară au ieșit strămoșii lor

de [Miron Costin](#)

Predoslovie, adecă cuvântare dintăi de descălecatul țărâi cel dintăi și a neamului moldovenescă

Către cititoriu

Începutul țărâlor acestora și neamului moldovenescă și muntenescă și câți sunt și în Țările Ungurești cu acest nume, români și până astăzi, de unde suntă și de ce seminție, de când și cum au dăscălecat, acéste părți de pământă, a scrie, multă vréme la cumpănă au stătut sufletul nostru. Să înceapă osteneala aceasta, după atâta véci de la discălecatul țărâlor cel dintăi de Traian împăratul Râmului, cu câteva sute de ani peste mie trecute, să sparie gândul. A lăsa iarăș nescris, cu mare ocară înfundat neamul acesta de o seamă de scriitori, ieste inimii durére. Biruit-au gândul să mă apucu de această trudă, să scoț lumii la védere felul neamului, din ce izvor și seminție suntă lăcuiorii țărâi noastre, Moldovei și Țărâi Muntenesti și românii din Țările Ungurești, cum s-au pomenit mai sus, că toți un neam și o dată discălecați suntă, de unde suntă veniți strămoșii loră pre acéste locuri, supt ce nume au fostă întâi la discălecatul lor și de cândă s-au osebit și au luat numele cest de acum, moldovan și muntean, în ce parte de lume ieste Moldova,

hotarale ei pan unde au fostu intai, ce limba tin si pan-acum, cine au lacuit mai nainte de noi pe acestu pamantu si supt ce nume, scot la stirea tuturoru, carii voru vrea sa stie neamul tarilor acestora.

Dzice-va nestene: prea tarziu ieste; dupa sutele de ani cum sa voru putea sti poveștile adevarate, de atatea vacuri? Raspunzu: Lasat-au puternicul Dumnezeu iscusita oglinda minții omenești, scrisoarea, dintru care, daca va nevoi omul, cele trecute cu multe vremi le va putea sti si oblici. Si nu numai lucrurile lumii, staturile si-ncepaturile tarilor lumii, ce si singura lumea, ceriul si pamantul, ca suntu zidite dupa cuvântul lui Dumnezeu celui puternic. Crezū, din Scripturi știm si din Scripturi avem si sfanta credința a noastră creștinească si mântuirea noastră cu pogorârea fiului lui Dumnezeu si împelițarea cuvântului lui, cel mai denainte de véci în firea omenească (denafară de păcatū). Scriptura ne deșchide mintea, de ajungem cu credința pre Dumnezeu, duhul cel nevăzut si necopinsū si neajunsū de firea noastră, Scriptura departe lucruri de ochii noștri ne face de le putem vedea cu cugetul nostru. Să nu pomenim de marile Moisi, carile după 2.400 de ani au scris létopisețul de zidirea lumii, că acela au avut pre însuși Dumnezeu dascal, rostū cătră rost. Omir în 250 de ani au scris după răsipa

Troadii războaiele lui Ahileus, Plutarhū în 400 de ani au scris viața și faptele vestitului împăratū în lume, a lui Alexandru Machidon; Titus Livius cursul a toată împărăția Râmului în 700 de ani și mai bine au scris după urzitul Râmului și alți mulți istorici, cercându de-amărântul scrisorile, cursul a multe vacuri cu osârdie și cu multă osteneală au scos lumii la vedere istorii.

Îndemnau-m-au mai multă lipsa de știința începutului aceștii țări, de descălicatul ei cel dintâi, toate alte țări știindū începuturile sale. Laud osârdiia răposatului Uréchie vornicul, carile au făcut de dragostea țărâi létopisețul său, însă acela de la Dragoș-vodă, de discălicatul cel al doilea al țărâi aceștii din Maramoroșū scrie. Iară de discălicatul cel dintâi cu români, adecă cu râmléni, nimica nu pomenéște, numai ameliță la un loc, cum că au mai fostū țara o dată discălicată și s-au pustiit de tătari. Ori că n-au avut cărți, ori că i-au fostū destul a scrie de mai scurte vacuri, destul de dânsul și atâta, câtū poate să zică fiéștecine că numai lui de această țară i-au fostū milă, să nu rămâie întrū întunerecul neștiinței, că célelalte ce mai suntū scrise adăosături de un Simeon Dascalul și al doilea, un Misail Călugărul, nu létopisețe, ce ocări suntū. Care și acélea nu puțină a doao îndemnare mi-au fostū. Câtū mi

să pare, bine nu știu, că n-am văzut létopiseșul lui Evstratie logofătul, iară cum am înțeles de câțva boieri și mai ales din Niculai Buhuș ce au fost logofăt mare, pre acestu Simeon Dascal, Istratie logofătul l-au fătat cu basnile lui și Misail Călugărul de la Simeon au născut, cela fiu, cestalalt nepot. Și mult mă mir de unde au luat acéste basne, că și Uréchie vornicul scie și el: 45 de ani la domniile céle dintăi, nici o scrisoare nu să afla de lucrurile lor, ce s-ar fi lucratu și nici streinii n-au știut nimica de dânșii, până la Alixandru-vodă cel Mare și Bun. Décii au început istoricii leșăști a scie, mai ales Bielschii și Marțin Pașcovschii, pre carii i-au urmatu răposatul Uréchie vornicul. Dacă n-au fostu dară dintăi scrisoare în țară și nici streinii n-au știut și nimica n-au scris, de unde suntu acéste basne, cum ca să fie fostu moșii țărâi aceștia din temnițele Râmului, dați întru ajutoriul lui Laslău craiul unguresc? Și românii acum era în Maramoroș în zilele acelui crai, cești dincoace, de unde ieste acum Moldova, iară cei dincolo, unde ieste acum Țara Muntenească, iară în munți, pre Olt, unde și acum să pomenéște Țara Oltului și râmlenii cei discălicați de Traian în Ardeal, acum era în Ardeal.

Eu, iubite cetitoriule, nicăirea n-am aflatu nici un istoric, nici latin, nici leah, nici ungur, și viața mea, Dumnezeu știe, cu ce dragoste pururea la

istoriei, iată și până la această vârstă, acum și slăbită. De acéste basne să dea seama ei și de această ocară. Nici ieste șagă a scrie ocară vécinică unui neam, că scrisoarea ieste un lucru vécinică. Cândü ocărăsc într-o zi pre cineva, ieste greu a răbda, dară în véci? Eu voi da seama de ale méle, câte scriu.

Făcutu-ț-am izvod dintăiași dată de mari și vestiți istorici mărturii, a căroră trăiesc și acum scrisorile în lume și vor trăi în véci. Și așa am nevoit, să nu-mi fie grijă, de-ar cădea această carte ori pre a cui mână și din streini, carii de-amăruntul cearcă zmintélile istoricilor. Pre dânșii am urmat, care vezi în izvod, ei pavăța, ei suntü povața mea, ei răspundü și pizmașilor neamului acestor țări și zavistnicilor.

Și întâi unui Enea Silvie și cu următorii lui; însă acesta istoric nu așa greu neprietin ieste, cât numai acest nume vlah de pe Fleac hatmanul Râmului că ieste, scrie, unde s-au lunecatü și săracul Uréchie vornicul. Crédem neputinții omenești.

Iară ieste altul, de neamul său leah, lane Zamovschii, care orbü năvăléște, zicândü că nu suntü moldovénii, nici munténii din râmléni, ci trecândü pre aicea, pre aceste locuri, Traianü-împăratul și lăsândü slujitori de pază, au apucat o samă de dachi limba râmlenească. Vei vedea

apoi și a cuvintelor lui răspunsul și ocara, nu de la mine, ci de la istoricii, povașile méle, la rândul său.

Putérnicul Dumnezeu, cinstite, iubite cetitoriule, să-ți dăruiască după acéste cumplite vremi anilor noștri, cânduva și mai slobode veacuri, întru care, pe lângă alte trebi, să aibi vréme și cu cetitul cărților a face iscusită zăbavă, că nu ieste alta și mai frumoasă și mai de folos în toată viața omului zăbavă decât cetitul cărților. Cu cetitul cărților cunoaștem pe ziditoriul nostru, Dumnezeu, cu cetitul laudă îi facem pentru toate ale lui cătră noi bunătăți, cu cetitul pentru greșalele noastre milostiv îl aflăm. Din Scriptură înțelégem minunate și vécinice fapte puterii lui, facem fericită viața, agonisim nemuritoriū nume. Sângur Mântuitorul nostru, domnul și Dumnezeu Hristos, ne învață, zicându: *Čnd'èñrèñl' d'ènríir*, adecă: Cercați scripturile. Scriptura departe lucruri de ochii noștri ne învață, cu acéle trecute vrémi să pricépem céle viitoare. Citéște cu sănătate această a noastră cu dragoste osteneală.

De toate fericii și daruri de la Dumnezeu
voitoriū

Miron Costin, care am fost logofăt
mare în Moldova

Cap I - de Italia

Toate lucrurile, dacă să încep a spune din ceputul său, mai lesne să înțeleg. Și neamul moldovenilor fiindu dintru o țară care să chiamă Italia, de Italia și de Împărăția Râmului, a căria împărății scaunul, orașul Râmul, în dricul Italiei ieste, a pomeni întâi ne trage rândul. Țara Italiei, de aicea de la noi, dreptu spre apusul soarelui ieste, nu așa depărtată de țara noastră, că de la Belgradul carile îl știm mai toți că ieste pe Dunăre, unde cade apa Savei în Dunăre, niguțătoréște mergându, cale de 30 zile ieste până la Vineția și Vineția ieste pre pământul Italiei.

În statul său ieste între mări, ca și Greția, adecă Țările Grecești, că dincoace, dispre noi, să închide cu o limbă de mare, care iese din Marea Albă vinețienii zic acei limbi Colfo de Vineție, adecă limba sau grumazii de Vineția să zice și cu alt nume și Marea Adriaticum, marea de Adrie. Iară mării din care iese limba acéia îi zică latinii Marea Mediteraneum, adecă marea den mijlocul pământului; turcii, grecii și noi zicem Marea Albă. Iară dispre céialaltă parte, spre apus, izbucnéște iară din céiași Mare Albă un unghiū de mare, însă nu cu atâta lungime, cum ieste limba aceastalaltă dispre

noi. Și pe celalalt unghiū dincoalea, ieste lanua, noi zicem ianovezii. Însă dintre acéstea îmbe limbi ieste Italiia și în dricul pământului, spre miiazănoapte, dincolo, până la hotarāle Franțozului.

Hotarāle ei despre răsăritū, dispre noi, cum s-au zis mai sus, limba de mare și apoi Stiriia, Carintiia, Avstriaa, țările Împărăției Nemțești; dispre miiazănoapte franțojii, dispre apus Hișpaniia, iară dispre amiazăzi să închide cu marea ce-i zicem noi Albă și totu acéia ieste carea să închide până la Țarigrad.

Grecii zic Italiei cu altū nume Hesperiaa, di pe Hesper, steaoa céia căriia zicem noi luceafărul cel de noapte, că acel luceafăr dreptū peste Italiia apune. Simănătoare foarte cu Țările Grecești, că cum Greția să încépe din Marea Albă, între mări, până la Machidonie, de o parte cu Marea Albă, carea să întinde până în Țarigrad, de altă parte limba de mare, de care s-au scris mai sus, desparte pe Italiia de Țările Grecești, așa Italiia dincoace cu limba de mare, iar dintr-acolo, despre apus, cu unghiul cel dispre ianovezi.

Așa are Italiia domnii împărțite în sine, cum avea și Greția într-o vréme, căroro domnii și țări sunt numele acéstea: Liguria, Tăscana, Umbria, Sabina, Lațium, de unde ieste limba latinească

și de la Latin-craiu, Neapolis, căriia suptă craii
Hișpaniei, Calabriia, Apuliia, Romaniia, Istriia,
Hetruria, Campania și mai suntă mai mărunte
țări, carile trec cu condeiul pentru zăbava.

Iară Greșii avea țări anume: Acarnaia,
Etoliiia, Thessaliiia, Fochida, Moreia, Arcadia,
Elada, Olimbiia, Laconiia, Ahaia, Attica, unde
ieste vestitul oraș Athina, Viiotia și iară mai
suntă țări mai mărunte. Ieste Țara Italiei plină,
cum să zice, că o rodie, plină de cetăți și orașă
iscusite, mulțime și desime de oameni, târguri
vestite, pline de toate bivșuguri și pentru mare
iscusénii și frumusețuri a pământului aceluia, i-
au zis raiul pământului, a căruia pământă,
orașile, grădinile, tocmélele la casile lor cu
mare desfătăciune traiului omenescă, nu are
toată lumea, supt, ceriă blândă, voios și
sănătos, nici cu căldură prea mare, nici ierni
gréle. De grău, vinuri dulci și ușoare,
untudelemnă, mare bivșug și de poame de tot
féliul: chitre, năramze, lămâi și zahăr și oameni
iscusiți, la cuvântă stătători, peste toate
neamurile, neamăgei, blânzi, cu oamenii streini
dintr-alte țări nemăreți, îndată tovaroși, cum ar fi
cu ai săi, cu mare omenie, suptiri, pentru acéia
le zică gentiloni, cum zică grecii: celebii, și la
războaie neînfrânți într-o vréme, cum vei afla la
istoriile Râmului, de vei ceti de dânșii.

Acéia țară ieste acum scaunul și cuibul a toată dăscăliia și învățătura, cum era într-o vréme la greci Athina, acum Padova la Italiia, și de alte iscusite și trufașă méșterșuguri.

Ieste Italiia mai véchie decât Roma, adecă Râmul, și Împărățiiia Râmului, care s-au urzit în Țara Italiei după ce au nemerit de la Troada Anténor și Enea, din carii, Antenor Vineții și olatelor ei, iară Enea Râmului și împărăției lui începători și rădăcină sunt.

Numele Italiei ieste vechiū, la toate istoriile céle vechi latinești, de pe Ital, craiul lor. Némții italiianului zic valios și noao, moldovénilor și munténilor, iar așa valios; franțozii italiianului valașhos, noao și muntenilor valașhos; léșii italianului vloh, iară noao voloșin, iară munténilor acum s-au luat léșii după apa Oltului și au mai adaos tiparnicii lor o slovă: M, de le zicū molténi, adecă olteanū; ungurii italianului: olașū, iară moldoveanului și munteanului olah. Și Țării Italiei léșii zic Vlosca Zemlea, adecă Țara Vlohului, iară țărâi noastre: Volosca Zemlea.

Caută-te dară acum, cetitoriule, ca într-o oglindă și te privește de unde ești, lepădându de la tine toate célelalte basne, câte unii au însemnatū de tine, din neștiință rătăciți, alții din zavistie, care din lume între neamuri n-au lipsitū

niciodată, alții de buiguite scripturi și deșarte. Iară nu numai numele acesta, precum ai înțeles că ieste tot unul, la toate țările, și al tău și Italiei, precum vei înțelége și mai pre largū, la capul deosebi de numele acestor țări, că și turcii și grecii ne zic vlah, ce și dintr-altele te vei cunoaște: obicéiuri, hire, graiul și până astăzi, că ești dreptū vloh, adecă italiian și râmlean.

Multe obicéiuri într-acest neam trăiesc a italiianilor, până astăzi: așa de oaspeți la casile lor, nemăreți, voioși, și libovnici (nu știu din ce munténii, o samă, s-au abătut pușintel den aceasta hire), așa la petrecăanii, la întrebare unul pre altul de viață, firea, clătirea. Cine au fost la Italiia, să vază pre italiiani, să ia aminte, nu-i va trebui mai mare dovadă, să crează că un neam suntū cu moldovénii.

În casa noastră au fostū această voroavă, în lași cu un episcop italian, care între alte, foarte pre voia gândului mieu, mi-au zis cuvinte de acéste neamuri, dzicând așa, și era om de înțeles : Mie nu-m trebuiéște să mai citescū la istorii de moldovéni, cine suntū; pre o samă de obicéiuri, foarte bine îi cunoscū de unde suntū, așa liubovnici la oaspeți, așa femeile lorū să ferescū de vedérea streinilorū și să dau în laturi, așa să nu treacă feméia pe dinaintea bărbatului pe drum sau pe cărare, așa toată viața, în

mâncare cu dulceața curechiului, numai acéștea sărat, atâta osăbire, acéia și iarna și vara tot verde, nemurat. Toate acestea atocma cu italiienii sunt și a vedere să mărturiséște o fire. Cu multă mirare am stătut de mărturia acelui vlădică, de mare aguitoriū istorii méle.

Înțelége-vei și din capul care să va scrie din graiul cestorū țări că și limba ieste dovada că în graiul nostru până astăzi sunt cuvintele, unile letinești, altele italienești. Să miră un historic anume Cavație, dzicând: De mirat lucru ieste că limba moldovénilorū și a munténilorū mai multe cuvinte are în sine râmlenești, decât a italienilor, măcară că italianul tot pre un locū cu râmlénii. Ce acéia nu-i divă, că italianii târziu ș-au scornit limba, din letinească, așa de iscusită, de dezmiardată, cât că ieste limba îngerească îi zicu-i. Și întru unile voroave peste samă își aduce cu a noastră, ales cu acéste silaves: deliia, di, delia voi, vo siniorio, cum la noi: la dumneata, de la tine, de la dumneata, la voi, de la voi, care acés-tea în limba letinească, adecă râmlenească, acum nu încape, ce cură fără acéstea în măsurile sale.

Un historicū, anume Eneas Silvii, de care ți-am pomenit, la predoslovie, și câțva alții, pre urmă și pre cărarea lui, au scris în istoria sa cum moldovénii, carii lăcuiescū pre pământul Dachii

de Sus și munténii pre Dachia de Jos, acestu nume, vlah, îl trag anume după Fleacă, hatmanul Râmului. Și aceasta părere a celui Enea nu ieste de aiurea, numai au cetit niște stihuri a unui dascal anume Ovidius. Pre acelu Ovidius l-au făcut, cum zică turcii, surgunū, de l-au gonit din Râm tocma la Cetatea Albă, pre Marea Neagră Avgust-chesariū, împăratul Râmului, pentru niște cărți ce scrisese în stihuri de dragoste, de să umplușă Râmul de curvii dintru acéle jocuri ale lui, cum fac și moscalii, de trimit la zatocenii, adecă în urgie, la Sibir, și până acum. Acela dară dascal Ovidie au scris câteva cărți, șezându la Cetatea Albă în urgie, iară în stihuri, că ș-au fârșitū acolo și viiața. Și pre numele lui ieste balta Vidovul, la Cetatea Albă. Într-acéle cărți, una ce are nume de Pontū, scrie la un priietin al său la Râm, anume Grețin, acéste stihuri. Iată că ți le însemnezū latinéște scrise și pre limba noastră tălmăcite:

Praefuit his, Graecine, locis modo
Flaccus, et illo
Ripa ferox Istri sub duce tuta fuit
Hic tenuit Mysas gentes in pace fideli;
Hic arcu fisos, terruit ense Getas.

Ghieții ținea într-o vréme, acum Flacus
ține
Râpa scump-a Dunării, el singur cu sine.

lel au ținut Misiia în pace cu credința,
Pre ghieți au scos de aicea, el cu biruința.

Așa însemnează acéste stihuri ale acelui dascal, pomenindă pre acel Fleac, căruia numele la Istoriile Râmului ieste Fulvius Fleacus consul, precum chiema ei pre atuncea hătmăniile lor. Și de acéste stihuri s-au legatū întâi acela Eneas Silvii și după dânsul și alții. Și între acéia aflū și eu pre Uréche, săracul, următoriū: să fie numele acestor țări, vlah, de pre acela Fleac, hatmanul Râmului; căruia lucru Carion istoricul stă împrotivă și cu dânsul și Topéltin de Mediiăși, anume zicândū deșchis: Ceia ce au scris că numile vlah acestuia neam, adecă al Moldovei și al munténilor, ieste de pe hatmanul Râmului Fleac, basne suntū.

Eu încă cei partea mea cu dânșii, cu acești doi țiu pentru acéste doveade, care deșchis țiam scris, cum toată lumea zice italianului așa cu un nume și noao până astăzi. Și acel Fleac, de au bătut războaie cu tătarii, pre Dunăre, iară la discălicatul țărâlor acestora, nici o treabă nu are, care suntū după Fleac discălicate, de Traian, împăratul Râmului, din Țările Vlohului, adecă a Italiei, fără numai va zice cineva că italianii acestū nume vlah au dobândit după Fleac, care lucru n-am cetitū nici la o istorie a Râmului și de Italiia. Alte chipuri și capete au

avut Italia mai vestite și mai vechi decât acela
Fleacă; cum ar fi luat Italia nume de la acela?

Ci de Italia atâta ajunge, câtă și s-au arătat
cu mărturiile și istoriile și numelui care-l avem
de la alte neamuri, tot unul până astăzi. Să
pășim de acum și la altele pre rând.

Capul al doilea - Pentru împărăția râmului

Împărăția Râmului căria putere și lățime asemenea nu au fost nici o împărăție de când iese lumea, de măriia ei citește toate istoriile lumii, mai mare nu vei afla alta, nici în ceste vacuri de acum, nici în cele trecute. De această împărăție vei afla și prorocii, ales de Daniil prorocul, cu dezlegarea visului lui Navohodonosor, împăratul Asiriei.

De aceasta împărăție cântă și sfânta beserică, întâia slava, glas 2, la vecerniia nașterii domnului și Dumnezeului nostru Isus Hristos: Râăuññ Iăeîî ír÷rénñăuțmu ír çlěeè adecă: Cândă Avgustă unul stăpâniia tot pământul. Acest Avgust împărat al Râmului au fost și în zilele lui au născut și mântuitorul lumii, fiul și cuvântul lui Dumnezeu din preacurata fecioară Mariia.

Numele său trage de pe orașul Roma, noi zicem Râmul, care oraș iese în Italiia, pre apa Tivrului curătoare în Marea Albă, cu cale de câteva zile mai jos de Râm, din izvoarele munților Italiei început. Iară începutul împărăției aceștia, cum s-au și mai pomenit la capul cel dintâi, de Italia (care iese mai véche decât Râmul și decât începutul împărăției, pentru

acéia pricină s-au pus și întâi la Italia rândul), ieste din Troada, care o au răsipit-o elinii, sau cu altă nume grecii, trăgându multă vreme războaie cu troadénii pentru mare strâmbătatea lor, ce le făcusă grecilor troadenii, cu furtișagul Elenii, femeii lui Menelau, prin Alixandru, feciorul lui Priiam împăratul Troadei. Care făméie să să întoarcă grecilor pururea sfătuia doi domni din Troada, Antenor și Enea, că întorcând-o, dzicea că s-a potolit vrajba cu grecii. Ci măzdind pre alți sãnatori domni, ficiorul lui Priiam, să ție cu dânsul, să nu să dea Elena, s-au trăgănată sfada, până la stingerea de totă a Troadii, câtă n-au hălăduit niminea altul, nici în cetate, nici în olatul ei, fără acei doi ce s-au poménitū, Antenor și Enea, cu gloatile lor. Ori că știindu-i grecii că acéia sfătuia spre bine și nu i-au gonitū, ori că ei, ca niște oameni cunoscândū la ce trage lucrul, s-au păzit de vreme, au ieșitū cu casile și cu oamenii săi, încărcați în vase. Din carei Antenor au discălicat Vineția pre pământul Italiei, iară Enea, pogorându-să mai jos, au abătut la malul iară al Italiei, unde stăpâniia Latinus-craiu o parte de Italia. Și îndemnatū și de prorocii lor pe atuncea păgânești, au început sfada cu acel craiū anume Latinus, de pre a căruia nume ieste limba latinească.

Nu era încă cu oameni deși acéle locuri

așezate pre acéle vrémi și singur craiul mator de zile, numai cu o fată de trupul său care era logodită după un domnă de Italia anume Turnus, carile avea mulți domni de Italia neprietini. Pre acéia i-au tras Enea în tovărășie împotriva lui Turnus și a lui Latin-craiul și cu câteva războaie cu mare vărsare de sânge, înfrângându pre Turnus, până și la pierirea lui în război, au căutată lui Latin-craiă a priimi pre troadéni în țara sa, în Italiia și pre Enea ginere în locul lui Turnus, că lui Enea doamna îi murise de groază, cândă au văzut arzându de toate părțile Troada. Așa s-au făcut, troadénii moșani Italiei, așezați și legați întru sine cu italiienii, să trăiască troadénii pre limba și pre pravilile de giudețe a italiienilor și italiienii să priimească bozii și rugile și obiceiurile de bisérica troadénilor.

Și dintr-acestă Enea și fata lui Latin-craiul suntă, din seminție în seminție, născuți doi frați, anume Romul și Remu, carii au urzit orașul Roma. Și zidindă pre jumătate Romul și pre jumătate de orașă Rem și încă neînălțate zidurile, au venită întru una din zile Rem să vază sporiul lucrului a frăține-său, în partea unde zidiia frate-său, Romul, și vrândă să facă șagă, au sărit peste zidul frăține-său rânând. Înloc frate-său, luând semnă de piezi răi orașului, apucă un fuște și lovéște pe frati-său

pen mijlocul trupului. Cade Rem mortă de rană, iară Romul, stându asupra trupului, au zis: Așa să petreacă toți carii vor vrea să saie zidurile acéstea. Și au stătat, singur Romul și urzitorii orașului și crăiei, de pre a căruia nume ieste și numele orașului Roma, până astăzi și de pe oraș și numele împărăției.

Fost-au această împărăție din ceputul său, de la Romul craiul dintăi, supt crai, până la Tarcvinius cel Mândru, îi zic râmlenii Tarcvinius Superbus, adecă Mândru. Al aceluia un fecior ce avea, au făcut silă noaptea la casa unui domnă, lipsind domnul de acasă, anume doamnii sale, Lucreția, care, după acéia silă din pată nu s-au mai sculată, ci au scris la bărbatul său, unde era, și la unchiu-său, vestit senator pre atuncea la Râm, anume Brut, să vie cum mai de sirg la dânsa, că ieste spre moarte. Și dacă au sosită și au intrat în casă și unchiul acei fămei Lucreției și bărbatui ei, au zis: Îngăduiți, nu vă apropiareți de patul meu spurcată de ficiorul lui Tarcviniu. Iară trupul de ieste și silit, nevinei méle moartea mea va fi martor. Și au scos un cuțit, de suptă perină, de acéia treabă gătit mai denainte și s-au lovită cu cuțitul întru inimă. Au năvălit bărbatul ei și unchiu-său la pată, ci în deșertă, că căzusă cuțitul cu rana adâncă, din care, după câteva ceasuri au murit Lucreția. S-au făcut, o zarvă

mare și turburare în tot orașul de o faptă ca aceasta și s-au strâns tot orașul la Brut, căroră au arătată tuturoră fapta ce au făcut ficiorul craiului și cuțitul crunt de sângele nevinovatii fămei și silă. Și au stătut tot Râmul și înloc și olatele, de au jurat cu Brut, cum să nu mai sufere craiă asupra sa. Iară Tarcvinie, urât și părăsit de toți și de slujitorii lui, pentru spurcata fapta acéia și sila, au fugit la franțozii, cu carii, trăgându ajutoriă, s-au ispitit cu sila să coprinză iară scaunul Râmului, ci tot gonit și răsipit s-au întorsă și n-au mai dobândită ce au pierdut, în toată viața sa, nici el, nici altul.

Și de atuncea s-au cărmuită acea împărăție totă suptă sfatul sinatorilor, cum vedem acum că să cărmuiéște Veneția, până la Avgust-chesar, 500 și mai bine de ani. De mirat lucru că această împărăție, la câtă putere și lățime au venită, totă într-acéle 500 de ani, de suptă cărma sfétnicilor au crescut. Și alegea ei din an în an câte doi mai mari, căroră cu numile boierii le zicea consules, adică capetile sfatului, că consilium lătinéște ieste sfatul.

Și mai mare era acestă nume de boierie, consul, decât îperator, că acesta nume îperator era hatmanilor, carii ducea în vreo parte oștile și trăia acestă nume numai până era în oaste, cine era. Iară dacă să întorcea

acasă sau la Râm, nime și nimăru nu să zicea împăraț, ce iară pre numile ce avea dintăi. Va să zică împăraț poruncitoriū, care nume apoi pentru mare izbândă ce făcea acei imperatores, adecă hatmanii, au căzut de să numescū împărații cu acestū nume și au ieșit mai mare și mai de cinste decâtū numile crailor.

Hotarăle aceștii împărații a Râmului mai necoprinsă suntū, că nu niscareva munți sau ape curătoare, cum vedem acum că despartū crăie de crăie și împărație de împărație, ci din toate părțile le-au fostū hotarul Marea Ochianul, care încunjură pământul, începândū dispre părțile despre miază-noapte, Ochianul cela ce încunjură Englitera și totū acela Ochian și dispre apus, pe după Hișpania și Portogalia și de la părțile apusului să trage tot acela Ochian, încunjurândū totū pământul despre amiazăzi, pe după Africa, noi zicem Barbarezii, până vine la Marea Roșie, care ieste între Eghipet și Araviia. Câte împărații, craii, domnii, țări suntū, di le încunjura Ochianul, precum s-au poménitū mai sus, toate supt ascultarea Împărației Râmului au fost.

Încă mai spre răsărit de la Marea Roșie, de la Ochianul de amiazăzi, tăind pre uscat Aravia, Asiria, Siria, până la muntele Caucas, între Hândii și între părthi și de acolo până în Marea

Caspiei și Armeniile amândouă și câte țări sunt între Marea Caspiei și între Marea Neagră, ghiurgii, mingrelii, cerchiezii și alte țări și de acolo apa Donul și Volga, toate suptă ascultarea Râmului au fost și de la luzbec hani de la Râm lua steag de hânie.

Cu Hândiia numai nu au închiat toată lumea dispre răsărit și venia și de acolo multe țări să să închine. Ci de la o vreme nici-i mai priimii ca locuri depărtate.

Și unghiul cestalalt, la Ochian, pre unde sunt acum șvezii și Dania și unghiul spre apa Renului, pre acéste țări nemțești că și șvezii și danii tot némți sunt și un neam sunt nu i-au putut supune nici într-un chip râmlénii, până la îndireptatul acei împărății în multe părți. Și câtă oaste au pierdut cu némții, bătându războaie, cu céialaltă parte de lume nu o ar fi pierdut-o. Însă numai o parte de némți supuși n-au fost, iară cât ține apa Renul și célelalte și peste apa Renului, multe locuri supuse au fost, cum și Englitera și franțozii și toată Hișpania. Caută acum cu cugetul întru atâta lungime și lățime de lume, câte împărății mari sunt acum, cum ieste Englitera, Franțozul, Hișpaniia, némții până la apa Renului; la Africa: Fesul, Liviile, Mareh, Afri, până mai tot Eghipetul, habeșii și Împărăția Asiriei, Persul, Armeniile, Capadochia, toată

Greția și Machidonia, Iliriia, Dachiia, unde suntem noi acum și alte țări și ostroave și pre Ochian și pre Marea Albă și pre Marea Neagră și pre Caspiia. La toate acéstea ieșii pașii de la Râm, pre un an pre unile, la altile pre trei ani și mai mulți. Câteva coale de hârtie s-ar mai lungi, de ași sta a pomeni anume țările toate. Pașii ieșii și la țările jidovești, la Ierusalim, de la această împărăție, de care lucru deșchis te va învăța sfânta Evanghelie, a patru evangheliști. O seamă de țări mai depărtate dintr-acéstea supt crai birnici le lăsa: la Africa, ales la Eghipet, Armenia, iară célelalte, cum ieste Șpania, Englitera, franțozii, némtii, până la apa Renului, Italiia, Țările Grecești, toate țările Ierusalimului, Anadolul, ostroavele, tot cu senatorii Râmului să cârmuia. Pentru acéia au zis un filosof al lui Pir, craiul epiroților, adecă al arbănașilor cândă l-au trimis în solie la Râm, că au văzut sfatul lor de împărați adunată.

Ci câtă ne trebuiéște la rândul istorii noastre, ne ajunge de atâta de Împărăția Râmului.

Capul al treilea - De Dachia

Dacă s-au început de Italia a zice, de unde ieste venit neamul acestor țări și de Împărăția Râmului, de care împărăție sunt discălicate ceste țări cu râmleni, vine rândul acum și locului acestuia, la ce loc au venit acest neam, din locurile cele dintâi.

Locul dară acesta, unde ieste acum Moldova și Țara Muntenească ieste drept Dachia cum și tot Ardealul cu Maramoroșul și cu Țara Oltului. Alt nume mai vechiu decât acesta, Dachia, nu aflu în toți câți sunt istorici, că de le-au zis cineva că ieste Schitia, de pe schiți, adecă tătari căci au năbușit pre aceste locuri mai pre urmă tătarii și mai înainte de Atila, descălicătorul Țărâi Ungurești și a ungarilor pre aceste locuri. Dachia numele său cel vechiu tot au ținut la toți istoricii. Cum s-au zis, Schitia ieste dreapta luzbecul, adecă Tartaria cea Mare și o parte de Împărăția Moscului.

Dachii aceștia cu multe vacuri mai înainte de Hristos au așezat locurile acestea. Pomeniște de dânșii Cvint Curtius istoricul, de faptele lui Alexandru Machidon (însă nu acea Alexandria mincinoasă, care ieste pre limba noastră, plină de basne). El scrie Sahi, dahi, masagheti, tot un

neam suntă, venit din părțile Hindiei pre acéște locuri, când încă lumea mai rară au fost în oameni. Și dintr-acești dahi noi zicem și grecii, dachi, iară latinii și Ieșii, dații să țin sasii de Ardeal (și până nu de multă au fostă și la noi în țară, iară la satile céle hănești, la Bugeac și acum suntă, de le zic testebani) că să tragă și au mari istorici martori. Limba lor iară așa véchie ieste; au price între sine cu némții pentru mai de multe vacuri, carii suntă mai vechi de dânșii, și ceștia că némții au luat de la dânșii limba, iară nemții că sasii au ieșit de la dânșii, din Saxonia. Ci acéste prici le lăsămă la dânșii, noi numai pomenim cât slujaște rândul nostru la povéste.

Hotarăle Dachiei, dispre răsărită ieste Nistrul apa, la istoricii cei vechi Tiras, iară dispre amiazădzi Marea Neagră și Dunărea, dispre apus Panoniia, acum Țările Budii, dispre miazănoapte Morava și Podolia în Crăiia Leșască, unde ieste și Camenița. Suntă o samă de istorici carii dau și Podolia și câmpul peste Nistru până la apa Buhului și peste Dunăre, Misiile amândoa, cărora le zicem noi acum Dobrogea și o parte de Iliriia, să fie fostă de Dachia.

Puternică într-o vréme, cât supt vrémea Împărăției Râmului supt Domentian-împărată,

iară la Dachia crăind Decheval-craiu, lua dachii o sumă de bani din visteria Râmului, cum lua tătarii de Crâmă de la Moscū și de la léși, să nu le robească țările, că prăda și dachii Italiia cu călărimea, până în zilele lui Traian-împăratul, ce au împărățit pre urma lui Domentian-împăratul.

Capul al patrulea - De Traian-împăratul

Traian, împăratul Râmului, al șaptelea după Avgustu-chesar, de neamul său șpaniol, coprinzându scaunul împărăției după Domentian și văzându la slăbiciune împărăția sosită, din rea și desfrânată cârma împăraților răi și zburdați (că și Dioclitian și cela lumii ocară și tiranul Neron, totu înainte a lui Traian au fostu), întâi au așezatu împărăția în ce era stricată și veniturile ei, apoi îndată s-au apucatu de oaste împotriva tuturor a carii ieșisă de suptu ascultarea împărății țări și întâi ales asupra dachilor, țitoriul acestor părți.

Așa să întărisă neamul dachilor asupra Împărăției Râmului, câtu scriu istoricii, în zilele lui Domentian-împăratul și biru lua din vistieria Râmului, pentru să nu strice țările împărăției cu prăzi, că fiind neamul dachilor pre acelu vreme călăreți, prada țărâle ascultătoare de Împărăția Râmului cu călărimea, până și Italia de prăzile lor nu hălăduia, cum am văzut în vacul nostru pre tătarii Crâmului, fiind mai puțin decatu oștile Moscului și a Crăiei Leșești și de la amundoa acelu neamuri lua daruri, pentru să nu facă cu ceambulurile lor stricăciune țărâlor lor.

Întâi, dară, Traian, marile și vestit împărat, au

făcut oaste împotriva dachilor, cum scrie Dion, carile au scris viața acestui împărat și alți istorici după dânsul, 600.000 de oaste, slujitori de oaste au avut, fără altă mulțime, ce să trage dupe oști, ales după oști mari, mulțime, și au purces din Italia spre aceste părți ale Dunării.

Cum scrie Istoriia de patru monarhii ai lumii, de clătirea aceștii împărății de la Râm spre aceste părți, ca pre la 120 de ani după Hristos au fost. Împotriva căruia nici Decheval craiul dachilor așa fără război nu s-au lăsat, ci trecându cu oștile sale Dunărea, au stătut împotriva lui Traian, împăratul cu război în Țările Misii, căruia îi zicem noi Dobrogea.

Stătut-au un război mare și nu puțină vărsare de sânge, însă pre acele vremi în toată lumea nu era altă oaste, nici mai teméinică, nici mai stătătoare, nici mai trainică la toate lipsele oștenești ca slujitorii Râmului, neînfrânți și din firea lor și cu tocmeala oștilor lor, care vedem acum la némți tocmeala oștilor, toată bulucuri și pintre buluc și buluc loc deșert, să aibă loc deșchis și alte bulucuri, slobod meidan să aibă, când ar trebui să dea ajutori bulucurilor celor ostenite în război sau înfrante oaste proaspătă pre acele slobode de oști maidanuri. Niciodată toate bulucurile încep războiul, ce cele tocmité în frunte și alte bulucuri cu mare tocmeală și

méșterșug stau în paza acelora ce fac războiul și așa luptându multă vréme cu o parte de oști, alte părți sta gata, netrudiți, proaspătă oaste prelesne urnescă pre céialaltă oaste, carea odată își varsă și sloboade toată vârtutea. Că acea oaste ce sare toată odată, toată odată să și răsipește. Cu aceasta tocmala a oștilor sale râmlénii au supus toată lumea.

Marie tărie și neînfrântă avea și oastea machidonénilor pre vrémea lor, ales tocmeala pedestrimei lor, căriia zicea ei falanx, însă era prea strânsă acea falanxă și la greu să lega pedestrașu de pedestrașu. Cu mare greu să rumpe acéia oaste, că cu tocmala ei au călcat Alexandru Machidon tot răsăritul. Însă pe urma lui, dacă au început machidonénii a bate războaie cu râmlénii, pierdea războiul machidonénii, cum va vedea cine va ceti războiul lui Perseu, împăratul machidonénilor, cu Emilius, hatmanul Râmului.

Auzit-am pre mulți dând vina aceasta, cum și léșii și moscalii și alte neamuri creștinești nu sar odată cu toții la război. Nu știu ce zic; oștile teménice cu multe ceasuri, cu multe zile, bat un război și știu aceasta. Că întâi léșii și moscalii, de s-ar slobozi toată oastea odată, nici un război nu ar lua, ce toate le-ar piierde. Așa Decheval, craiul dachilor, luptându-să câteva

zile să oprească oștile lui Traian, n-au putut birui, ci au purces oștile din război în răsipă.

Traian-împăratul după izbândă au căzut, la apa Dunării, unde, șezându cu oștile, au adunat din toate dintr-acélea părți și olate lucrători și au zidit cu mare minune vacurilor pe urmă, pod peste Dunăre, de piatră, cu turnuri de piatră, carele să pomenéște până astăzi, Turnul Severinul. În Țara Muntenească ieste acela loc; malul dincoace al acelui olatu îi zicu munténii județul, cum ziceam noi ținutul Jiiului.

Cercat-am câtva din ce ieste, de au primenit numele său acestu turnu, de-i zicu Severinul, că acestu lucrū, că l-au zidit Traian-împăratul și nu altul deplin și aieva, fără număr odoacă spun istoricii cându au făcut și podul, căruia cu ochii noștri am privit pragurile prin apa limpede a Dunării, cându am mersu cu Dabija-vodă cu oștile la Uivar. Cum acel turnu ș-au schimbatu numele și n-au ținut numele ziditorului său, cum ține șanțul Troianul până astăzi, a ști nu pociu. Atâta numai, ori pre urmă că au trăit acolo vreun domn cu acestu nume, Severin, cum spun și munténii, ori pre numele vreunui pristav la lucrul lui sau la rădicatul lui, după ce să pustiisă întâi.

Fost-au și un împăratu pre urma lui Traian, Severus, care nume și pre o piatră ce s-au

aflatu la cetățuia năruită la Galați am cetitū
însumi eu Severus imperator romanorum, adecă
Săverii împăratul râmlénilor. Însă numai atâta
am putut ceti, célelalte slove, deși și aduc cu
latinești, iară a înțelége limba latinească, nici
într-un chip să pricépe. Cum pre un ban de
aramă galben, iară la acea cetate năruită am
aflatū, câtū un ort de mare, nimenea nu poate
mai mult a dizlega fără: Marchianopolis. Iară
turnul acela și podul peste Dunăre, nimenea
altul, ci Traianu-împăratul, ca și șanțul Troianul,
l-au făcut; nu vei afla din sute de istorici într-alt
chip.

După ce au gătitū podul peste Dunăre,
Traian au trecut toată oastea peste Dunăre,
dincoace în ceasta parte, în pământul unde
ieste acum Țara Muntenească. Și i-au ieșitū
iară cu oștile sale Decheval, craiul dachilor, la
care războiū stândū tare dachii și craiul cu ei,
însuși craiul au pieritū la acel războiū. Și așa au
purces, după acel războiū pierdut și pierirea
craiului lor, totū neamul dachilor în răsipă de pe
acéste țări, unde ieste acum Țara Muntenească
și țara noastră, Moldova. Câtă țară au și rămas
pre loc, prostime, țărani, toată o au scos-o
Traian de pe acéste locuri peste munții care
desparte Țara Ungurească dinspre noi. Iară
aicea, îmbe acéste țări, și Țara Mutenească și
Țara Moldovei, de la Dunăre până suptū munți

și până în Marea Neagră și de la apa Nistrului până iară supt munți, tot cu râmleni și căsași au așezat și mai mulți oșteni, precum zică ei: colonia romana, adecă discălecarea Râmului. Și așa iese discălecatul cel dintâi acestor țări cu râmleni. Cine ar vrea să știe, să vază și cu ochii martorii, citească pre istoricul Dion, carile au scris viața lui Traian-împăratul și pe Evtropii, carile au scris viața lui Adriaan-împăratul iară al Râmului și pre Bonfin istoricul ungar și din alți istorici, anume: Carion, Cavații, Silvius, Cromver Leah, Piasenschii de Premisla, Gvagnin Iitfan și mai ales și din cești mai de curând: Topeltin de Mediiși, iscusit istoric, carile de-amăruntul din Dion scrie de neamul țarilor acestora și ales de descălicatul cel dintâi pe acéste părți de lume, de Traian-împăratul.

Măcară că capetile dachilor, domnii cu toate casile lor, s-au tras toți peste munți în Ardeal și de acolo s-au închinat cu toții la Traian-împăratul, totu nu i-au crezut, ce și peste munți pentre dachi au discălicat râmleni, pentru să nu mai poată a-și rădica capul dachii împotriva împărății, carii vedem și până astăzi în tot Ardealul și în țările de sus céle ungurești mai în jumătate cu ungurii, români, adecă râmleni, sunt lăcuitori până astăzi.

Era acestu obicei la Împărăția Râmului

dacă să umplea Italia, dricul împărății, de lăcuiori, de nu le ajungea, nici-i biruia pământul cu hrana, scotea cu sorți căsași di pen orașă și de prin sate și-i muta la altă țară, unde vedea părți mai rari de lăcuiori, sau unde vedea că să rădica de suptă ascultarea împărății vreo țară, acolo cu sutile de mii de case să muta și le împărția locuri și zicea acei discălicături noao: colonia romana, adevă discălicarea Râmului. De care colonie a lor ieste plină lumea și la Asia, adevă Anadol și la Africa, căriia îi zicem noi Barbarezii, și la Hispania și pre apa Renului, la némți și la franțozii. Și la Rumele, în Țările Grecești, un neam ce le zicem coțovlah, colonia Râmului ieste.

Litva în Crăia Leșască direpți râmleni sunt, însă acel neam al Litvei nu de râmleni aduși sunt pre acéle locuri, unde lăcuiesc acum, ci de tirănia lui Neron împăratului al Râmului. Multe case mari cu gloatle sale, cu domnul lor Lizbon, fugând de răotățile lui Neron la némți și de acolo cumpărându-și vase de mare, pre marea cea ce lovește la Gdansca au mers, până la Liflant, o țară, și de acolo descălecându malul, s-au lățit până unde ieste Litva acum. Mulți ani suptă ascultarea rusilor au fost, până înmulțindu-să din an în an, apoi ei au supus pre rusi, de le sunt vecini rusii acei a toate țări.

De ar întreba neștine. Atâtea colonii în lume, de unde așa mulțime discălicate, numai de la Italia să iasă atâtea țări descălicate dintr-însa? Trebuiește să știe că într-acéia țară au fostu pe acélea vacuri scaunul împărăției, orașul Râmul, care orașu, nu cum suntu acum împărățiile, ci au ținut toată lumea de la apus, aproape și până totu răsăritul, fără puține împărății la răsăritu, pre carii amu nici-i primii. Iară soli toate țările acélea cu daruri trimitea. Spre miazăzi și până unde să închide lumea cu Ochiiianul, suptu Împărăția Râmului au fostu și spre miazănoapte numai niște unghiuri, pe lângă mări nemțești, unde ieste acum Crăiia Daniei și a Șvedului, acélea țări drepte nemțești suntu și un neam acélea numai au hălăduitu, de n-au fostu supuse suptu Râm niciodată. Curia dară din toată lumea la Italiia, să fie și în volniciia Italiei șpani, adecă șleahlici.

Și a doao pricină, nu ieste în toată lumea altă parte de lume pământu ca Italiia, de tot bivșugul și dezmiardatū, cât bine i-au zis raiul pământului.

A treia pricină și mai mare decâtu acéle doao ce s-au poménitū, că râmlénii din toată lumea lua a zécea din oameni tineri, cum lua turcii din Rumele; zicea râmlénii acelor oameni obsides, adecă zalog de credință țărâlor. Și pre acéia

punea de-i învăța ca la școală oșteniia și carii era pre la școale, încă suptă steaguri le zicea tirones (sfântul mucenic Theodor Tiron, dintră acei slujitori au fostă). Iară dacă să învață bine cum va purta sulita, cum va muta pavăta, cum va întoarce sabiia, îi scotea la război și cu vréme din tirones ieșii, de le zicea veteranii, adecă slujitoriă vechiă, bătrân. Acestor veteranii apoi îmbătrâniți în slujbe vestite îi scotea de suptă steaguri și le da pre la orașă și la sate locuri de casă, de vii, de grădini, de pământuri și așa să umplea Italiia cu mulțime de oameni, câtă nu-i coprindea pământul.

Multe obicéiuri de ale Râmului suntă acum la turci ca acéstea, ce iau și ei de a zecea oameni și iară așa îi împart pre la grădini întâi, apoi în ceata ienicerilor și fac și ei apoi din slujitori bătrâni oturaci, curugii și timaruri. Toate acestea și altile multe obicéiuri de la Împărăția Râmului suntă, că și ienicerii cum suntă acum la turci, la Râm pritoriiani, adecă pedestrime de divan le zice, cum la turci culoglă și așa bulucurile pre numere: biringi, ichingi, iuciungi; la râmléni primani, secundani, terțiani, cvartani, tot pre numere bulucurile, adecă: cei dintăi, cei ai doilea, cei ai treilea, cei ai patrulea, pre numără să știa bulucurile. Și nu-i divă că la turci vedem obicéiurile acéstea, care au fostă și la Împărăția Râmului, căci că Țarigradul și câte țări țin turcii

În ceastă parte de lume, care să chiamă Evropa, parte de Împărăția Râmului ieste.

Alexandru Machidon pe vrémile împărăției sale încă au făcut pre numele său colonii și întâi la Eghipet acel vestitū orașū, Alexandria, unde să scură apa Nilului în mare, iarăș și pre apa Donului și pre apa Hândului și la perși au discălicatū orașă și olate pre numele său. De ar hi acum Istratie logofătul și fiu-său un Simeon Dascalul și nepotu-său, un Misail Călugărul, cum s-ar apuca de aceasta povéste cu basnile lor, céle ce au scris că rădăcina acestui neam, carele ieste acum pre acéste locuri, din temnițele Râmului ieste? Că Traian-împăratul adevărat că de la Râm au adus și căsași, adică de la Italiia și așa ieste: și căsași au adus, iară nu din temnițele Râmului, ci oroșani căsași, sătēni, tot din slujitori așezați. Și casă de domni au așezatū aicea pre la cetăți. Cum și Dragoș-vodă mare năpaste îi ieste să fie fost păstor, pre mărtoriia maramoreșenilor, cu urechile méle am auzitū că au fostū ficior unui Bogdan-vodă, născut din Maramoroș, după ce au scos de aicea mulțimea de tătari și cu bulgărima de la Volga năbușiți și apoi pre urmă și Attila cu ungurii.

Din temnițe cu sutele de mii de oameni cum s-ar afla? Și apoi fămei, iară atâta tălhărițe?

Deci, unde ieste și cât vac ieste de când au venit Traian pre aicea și când s-au bătut Laslo, craiul unguresc, cu tătarii? Între Traian și între Laslo-craiul 800 de ani sunt. Și au scris ei, acești istorici, Istratie logofătul și Simion Dascalul și Misail Călugărul că acest Laslo au cerșut de la Râm oameni. Și neamul românilor acum trăia cu domnii săi în Maramoroș, cești dincoace, iar cei dincolo, dispre munténi, pre apa Oltului. Nu să prinde dară, cum zic aicea: manno, țigănéște.

Așezându Traian și domni prin cetăți, cum zic la léși, caștaleani cineși domnul cu olatul său: dominus după latinie ieste la noi: domnu iar pre la toate marginile și locuri alese oșténi, cu nume pre atuncea țárilor acestora, unde ieste acum Moldova și Țara Muntenească, Dachii Inferior, adecă Dachii de Jos, iară Ardealului și părților celorlalte de sus, precum s-au pomenitú de hotarul Dachiei, în capul de Dachii, Dachii Superior adecă Dachia de Sus. Și suptú acel nume au trăitú aceste țári, până la al doilea discălicatú cu Dragoș-vodă. Și acum mulți ne zic noao, țării noastre și Țării Muntenéști, streinii, Dația, însă norodul, neamul lăcuiitorilor, nu ș-au schimbatú numele său, ci tot romanus, apoi cu vréme și îndelungate vacuri romani, apoi rumâni până astăzi. Și țările megiiășii, știind de unde au ieșitú neamul acesta, că de la

Italia, cării țări îi zică streinii vlah, vloh, unii zic valios, ungurii olaș de pe vloh, adecă italian, au zis vlah și munténii Valahiia, mai târziu.

După așezarea cu râmléni pre acéste țări, Traian-împăratū au purces pre Dunăre în jos cu oștile sale, de care s-au pomenitū de vechi istorici că 600.000 de oșténi numai de războiū au avutū. Și trecând apa Sirétiului, apoi Prutul, Nistrul, Buhul, Niprul, Donul, care ape acéstea toate pre atuncea cu alt nume au fostū, nu cu acéstea de acum. Sirétiului numea Halut, și acum istoriile vechi scriu Prutului Hierasus, Nistrului Tiras, Buhului Hipan, Niprului Borestines, Donului Tanais. Și această apă Tanais, Donul, împarte Asiia de la Evropa, cum desparte la Țarigrad boazul de mare între Țarigrad și între Schiudér. Țarigradul singur și cu Galata de Evropa ieste, iară Schiudériul dincolo de Boazū Anadol, căruia îi zică istoricii Asiia.

Că în patru părți împart istoricii lumea: răsăritului zic, cu toate împărății, acei părți Asiia, părților dispre miazăzi, câte țări suntū, Africa, părților dispre apus și dispre miazănoapte, Evropa. A patra parte ieste America, care parte așa ieste depărtată și vine cum ar fi suptū noi, că cândū ieste la noi zioă, la dânșii atuncea ieste noapte și cândū la noi noapte, la dânșii

zioă, că fiind pământul rătund, cum ar fi
împrotiva noastră, suptă noi acea parte ieste.

Acéstea dară doao părți de lume, Evropa și
Asia, dispre părțile de miazănoapte desparte
Donul, iară într-acoace împarte Marea Neagră și
bogazul cela ce să scură Marea Neagră în
Marea Albă, tocma supt orașul Țarigradului și în
gios pre Marea Albă până unde cade apa
Nilului în Marea Albă și Nilul desparte Asiia de
Africa. De la Nil să începe Africa și Eghiptul
amu nu de Asiia, ci de Africa ieste, cum toate
țările câte suntă de la malul Nilului, până să
închide cu Marea Ochianului, carea încunjură
pământul, alătura cu Marea Albă, până să cură
și Marea Albă în Ochian, la Hișpania, dincolo
Africa, dincoace Evropia, Hișpaniia de Evropa,
Fesul, dincolo de Marea Albă, de Africa.
Acéstea pomenindu-să pentru deșchisul minții,
să să înțeleagă statul lumii, ne întoarcem la
istoriia noastră de Traian, cum nu s-au
îndăstulată cu atâta parte de lume, câtă au
călcată cu oștile sale, de au trecut toată Evropa
pe dincolo până la apa Donului, care apă din
inima Țărâlor Moschicești iese și cade în Marea
Neagră, la Crâm, ci trecândă Donul, au călcată
și Asiia, lovindă pre la luzbec, mari țări tătărăști.
Iară de la luzbec, pe după Marea Caspiei, care
mare desparte Cazanul și Azderhanul de Țările
Persului, pe la Bahtri și acolo, pin Țările

Persului și prin Asiria la Eghipet, unde la Eghipet, de boala ce-i zic desintiria, adecă deznodarea vintrelui, și-au sfârșitū vīiața.

De acestū vestitū împărat ai și șanțul Troianul, săpat de oștile lui în vécinica pomenire, începândū din Țara Muntenească, peste toate apele acéstea, care s-au pomenitū, Sirétiul, Prutul, Nistrul, Buhul, Niprul, până la Don, totū acestū șanțū, carile îl vedem aicea la noi. Eu l-am trecut aproape de Nipru, pre la un târgū anume Vciorașnoe, tot pre câmpii, acel orașū nu departe de Chiov ieste, și Chiovul ieste pre apa Niprului și presémne cum mérge șanțul, apa Niprului, mai sus de Chiov o au trecut-o Traianū cu oștile sale.

Să află unii de zicū că acestū șanțū, carile îl vedem până astăzi suptū acestū nume, Troian, să fie săpatū pentru sprijineala dispre tătari, închizândū locul dispre câmpi de năvala prăzilor tătărăști, în care era și răposatul Panaiotachie terzimanul cel mare și vestit pe vrémea lui la împărăție. Nu știu unde și la ce istorii va fi cetit acestū lucru. La voroavă cu mine pentru șanțul acesta, au dat samă că un istoric, anume Bonfin, ungur, pomenéște de șanțul acesta. Cum mi să pare, cine atâta loc de lume, începândū din Țara Muntenească, până peste apa Donului ar hi putut apăra peste totū

locul? Și aicea la noi, să zicem că de la capul șanțului, de unde să începe totul, pe deasupra Galaților, alături cu Dunărea merge pe aproape și peste Prut, iar nu departe de Dunăre, pre la satul turcesc acum, Troianul; dară deci unde să dipărtează la câmpi și de la Dunăre și de la Marea Neagră, iar peste apa Nistrului, ca mai departe merge peste câmpi pe la târgul Vciorașnoe, pre unde l-am trecut eu, mai pe din sus de Chiov lovește la Nipru și de la Niprul cu mai mare depărțime de mare, la Don. Cum zică, cine ar fi putut apăra atâta loc Bahtri, sau Bahtriana, în Afganistanul de azi. și ține? Că de au fostă aicea țara discălicată des de Traian, cum ieste între acéste ape, Prutul și Nistrul, dară de la Nistru până la Nipru și de la Niprul până la apa Donului și Traian-împăratul prin pustii au mersă. Așa și lui Panaiotachie i-am răspunsă, la ce n-au știut cum mi-a mai răspunde. Așa zic și celorlalți, câți au mai scris, așa și lui Bonfin, de au scris așa, cum să fie șanțul acéla săpat de vreo sprijineală de tătari. Mai de crezut suntă acéia carii țin că Traianu-împăratul au săpat acesta șanțu în vécinica pomenire și veste și să să știe șleavul oștii de ceia carii să tragă după oști mari, niguțători și oșteni, cum vedem și acum pre împărații turcești și vezirii lor, pre unde mergă cu oștile, fac mobile pe șleavul oștilor și pentru véstea și pentru îndireptarea celora ce vin, ori oșteni, ori

olăcari, ori niguțători, pre urmă după oști. Nici te mira cu cine ar fi săpat un șanț mare ca acesta căci cu mult mai mare au fost, numai cu vremi îndelungate s-au năruit și mâlit o oaste de 600.000 de oameni numai slujitori, fără alte mulțime. Într-o zi o sută de mii de oameni să să înșire în rândul unul lângă altul, să arunce lutul cineș drept sine, caută cât loc pot coprinde 100.000 de oameni. Pre ușoară socoteală: loc de doao mile de cele mari, de nu și trei mile vor coprinde 100.000 de oameni, un conac întreg să face de oaste mare. Și la 600.000 de oameni, a șasea zi într-o săptămână o dată unui om vine rândul la săpat. Și acest număr al oștii acelu împărat, fără altă mulțime ce să trăgea după oști, scrie Dion istoricul, carile au scris viața și faptele acestui împărat și Evtropii istoricul, carile au scris viața lui Adrian-împăratul, ginerile lui Traian, carile, după moartea lui Traian, el au stăut împărat Râmului. Și acesta Adrian au făcut Odriul, orașul, pre numele său, unde să împreună trei ape: Tungea, Marița și Arta în pământul Trachiei.

Cu acéște oști Traian, căruia numele în Istoriile Râmului Ulpius Traianus, au călcată această parte de lume, călcate și de alții cu oștile Râmului, mai nainte de dânsul de Pompei cel Mare și de Iulie Chesariul și de

Avgust Chesar, însă nu pre aicea, ci pe la perși. Iară acesta împărat Traianu pre aici au venitū și au încunjuratū aceasta parte de lume, cum s-au pomenitū, și iel au discălicat neamul, seminția care trăiește până acum în Moldova și în Țara Muntenească și cât norod ieste în Ardeal cu acestū nume: român.

Cap al cincilea - Aicea vine rândul să pomenim de cetățile ce se află aicea în țară la noi

Aicè ne trage rândul a pomeni de cetățile țărâlor acestora; câte sunt acmă și-n Bugeag și aicè la noi în țară și de față ce stau și alte năruite, cât de-biia să cunoscă că au fost cetăți și câte sunt în Țara Muntenească. Mare nevoie este a scrie de dânsăle, de cine ar fii făcute, că cât amu nevoit și câtă amu cercat să știu ceva, de ce niiam făcute sunt, un cuvânt, o pomenire n-am putut afla; cu mare jele. Și oricum, într-alt chip a fi nu poate, numai ce sunt făcute de dachii cei vechi. Că întâiu Cetatea Albă, mai înainte de Traian au fost, că Avgustu-chesariul, care împătat a Râmului acmu triimitea și el boierii cei greșiți la închisoare, cum dzic turcii, surgun, la Cetatea Albă, unde și pe un dascal anume Poblius Ovidius, l-au trimis pentru niște stihuri de dragoste, ce scrisese acel dascal, de îndemnase Râmul la curvie, carele au și murit în Cetatea Albă. Și o baltă ce ieste acolo, Vidovul, pre numele acelui Ovidius ieste.

Și așea și acestealalte cetăți, cum ieste Suceava, Neamțul, Hotinul, Tighinea; însă pândzăle la toate cetățile acestea, cela cu al doilea rând, de domnii sunt adaose, cum să

pot vedea că toate au pândză și-ndoite sunt. Céle mai vechi mai mici sunt și ca niște caștele, adecă turnuri, au fost, precum și tocmit. Cearcă la turnul cetății Sucevii dispre amiadzăzi, unde scrie sus că ieste tocmit de Irimie-vodă și la porta cetății vei afla numele lui Despot-vodă, care slove pe lângă buor le-am cetit eu sângur.

Și așe, de pre Cetatea Albă luând dovadă, că aceia cetate cu mult mai înainte au fost de Traian, poate fi céstelalte de râmleni, după ce au descălecat Traian aici. Din ceste neamuri, al triilea să le fie făcut nu încape, fără una, cum am înțeles de cetatea Sorociei, să fie făcută de un Pătru-vodă, de care lucru mult mă mir că Urechii vornicul nu pomenéște. Aflu pomenită cetatea Chilii, carii o scrie în v leat 6973 (1465) că au luat-o Ștefan-vodă cel Bun de la turci, și apoi la v let 6987 (1479) iunie 22 dzăli, că în cestu an au început Ștefan-vodă a zidi cetatea Chilii și au și săvârșit-o într-acelaș an. Dar mă mir cum încape acestu lucru, că întâi scrie că au răscumpărat-o de la turci, închinată de nevoie, și apoi să o zidească, cum va fi acel lucru? Ași dzice că acel zidit de dzice, să o fie tocmit. Dar la v let 6973 până la v let 6987, 14 ani sunt; cini ar fi stricat, și nice scrie să fie stricat-o cineva acești 14 ani. Citéște gheografiile ceste de curând și vei afla în Istoriile

Țarigradului că împrumutându cu bani ianovezii pre împăratul Țarigradului, de oști împotriva turcilor, le-au dat zalog Crâmul și acesta parte de loc, unghiul Mării Négre, cu scările lui, unde este acmu Bugeacul. Și atuncè ianovedzii au făcută Chilia pe Dunăre și Chiefè, care ieste pre malul mării în Crâmă; Chiefè are altă nume Theodozia, la Historie.

Să află și de greci făcute cetăți, cum este Turnul Neovtolem, o cetate pustie, îmi pare să fie pe Cogâlnic, în Bugeagă; tătarii și ai noștri îi dzic Tatar-Bunar, că Neoptolem este nume grecescă.

Altele multe, căroră stau năruiturile, de-biia semnele să cunoscă, cum ieste mai sus de Gălați, ce-i dzic Gherghina și pre Milcov, mai sus de Focșeni, de care pomenéște Urechie vornicul că o chema Crăciuna. Și tot pe o poveste stau și céle câte să află în Țara Muntenească, sau de dachi sau altele de râmléni făcute sunt. La podul lui Traian peste Dunăre, în Țara Muntenească (Românească), la giudețul Jiiului, ieste iar năruită o cetățuie, aciè adevărat de cine ieste făcută, cu numele Săverinul ieste, de care și mai sus s-au pomenit. Așijderea și peste Dunăre au făcut pod, lucru de mirat, pecum mărturiséște și Dion la Viița lui Traian, a căruia pod și astăzi să

cunoscă pragurile în apă. Și mai încolo pe Dunăre, în preajma, ieste turnișorul Săverinului, de Săver-împăratul făcut și atâta. Iar pe ce vreme au făcut Săver nu scrie. Iar la alți historici, cum la Dion carii au scris Viița lui Traian, așe și la Topeltin, să află scris lătinéște: Traiani aeterna columna pe româniia: A lui Traian, vécinicul stâlpul. Ce dintrú aceste să cunoști că une cetăți într-acești țări și de râmléni sunt făcute.

La năruiturile cetății de la Gălați, din sus, unde cade Bârladul în Dunăre, s-au aflat un ban de aramă galbăn și de mare cât un ort, nu mai gios, în carele slovele nu s-au putut ceti de cie ce știu lătinéște, fără unii ce știu mai bine grecéște dzic că scrie Marchiiianopolis, și samănă așea, iară celélate slove de înțeles nu suntú.

Așijderea o piatră mare adusă la Gălați la biserica Dii, mai mult nu s-au putut înțelége, fără de atâta, lătinéște: Severus imperator romanorum; iar românéște: Sever a Râmului împărat. Și acei cetăți dzicú Gherghina.

Iar banul ce au aflat mai gios de Roman, iar la năruitura unii cetăți, de care cât șestacii cei de patru bani leșești și mai gros, de aramă roșie și chipul domnului suptú pălărie nemțască și-n pregiur slove sârbești: wńlôú ewěărăńeie: tatál

Moldovei, iar dintr-altă parte scrie: hereghia de Moldova. Acii hereghiia lătinéște să dzice: hereditas, adecă: strămoșie.

Pentru acéia dzicū de cetăți că unile de domnii acmu, după a doa descălecătura a țărilor suntū făcute, adecă zidite.

Și așea, cât s-au putut ști de cetăți, acéste suntū acestor țări, că sunt unele făcute de dachii, cum ieste deschis la Cetatea Albă, celelalte și de râmléni și unele mai pe urmă și de domniele țării. Și atâta putem ști de cetățile carii să află într-această țară.

Capul al șaselea - De numerile neamului acestor țări și de port și de limba graiului, de unde au luat, așijderea și de tunsura, carei să află și acmu la prostime pe supt munte, lăcuiitorii ce suntu și de lége creștinească, de unde au luat

Mare dovadă neamurilor, din ce rădăcină și izvor suntū, numile care au și în de sine și la alte țări streine și măcară că nici un neam nu ieste în toată lumea să aibă numai un nume, ci unile dispre capetile céle dintăi a vreunui norod stăpânitoare, alte nume suntū di pre locuri, de unde suntū începute, multe di pre cetăți mari, multe de pre ape vestite. Cum vedem neamul nemțescū suptū acéste numere: întâi și mai ales și mai de cinste: alamani și așa le zic istoriile céle vechi și turcii; al doilea nume: gherman, adecă doi frați, latinéște ghermanus; o seamă de istorici le zicū tevtones, di pre capul lor Tevton, italiianii zicu tudesco, poate fi iară di pre Tevton; léșii, moscalii, noi zicem némți. Mai apoi alte numere despărțite ca crăngile dintr-un copaciū: șvedzii, dani, franțozii, saxonii, belghii, batavii și alte țări mai mărunte, totū din rădăcina cea véche a alamanilor crăngi și părți suntū.

Așa hișpanii; ibării, țiltiberii, portogalii, iară tot un neam suntū; franțozii, galii tot un neam

suntă. Turcii, de pe locul lor, Turhistan, de pe capul lor cel dintăi Osmangic: otomani, osmanlăi. Moscalii, rusii, bolgarii, sârbii, harvații, slovații, bohemii, rații, polații totă un neam slovenescă suntă, fără alte numere ce suntă la streini. Că întâi acestui neam grecii le-au zis savromatis, de pe ochi mierăi și albeneți, adecă ochi de șopârlă. Tătarii, tartari, de pe apa Tartara, schitii de pe sălbătăcie, nohai. Așa toate neamurile suptă multe numere toate suntă. Ungurii: huni, maghiari, ugrii, iară sasii: dachii, sații, goții, masaghetii. Și acéstea nu toate numerile, numai unile dintr-însile și le-am însemnată, pentru înțelesul numerilor mai lesne neamului și acestor țări, Moldovei și Țărâi Muntenești și românilor din Ardeal.

Așa și neamul acésta, de carele scriem, al țărâlor acestora, numele vechiă și mai dreptă ieste rumân, adecă râmlean, de la Roma. Acest nume de la discălicatul lor de Traian, și cât au trăit până la pustiirea lor di pre acéste locuri și cât au trăită în munți, în Maramoroș și pe Olt, tot acest nume au ținut și țin până astăzi și încă mai bine munténii decăt moldovénii, că ei și acum zic și scriu țara sa rumânească, ca și români cei din Ardeal.

Iară streinii și țările împrejur le-au pus acestă nume vlah, de pe vloh, cum s-au mai poménit,

valios, valascos, olah, voloşin, tot de la streini suntă puse acéste numere, de pre Italiia, cărora zic vloh. Apoi mai târziu, turcii, de pre numere domnului carile au închinat țara întâi la turci, ne zic bogdani, munténilor cara-vlah, grecii bogdano-vlah, munténilor vlahos. Că acestă nume, moldovan, ieste de pre apa Moldovei, după al doilea discălicatul aceştii țări de Dragoşu-vodă. Şi munténilor, ori de pe munte, muntean, ori de pe Olt, olteani, că léşii așa le zic, molteani.

Măcară dară că și la istorii și la graiul și streinilor și înde sine cu vréme, cu vacuri, cu primenéle au și dobândescă și alte numere, iară acela carile ieste vechiă nume stă întemeiat și înrădăcinat: rumân. Cum vedem că, măcară că ne răspundem acum moldoveni, iară nu întrebăm: știi moldovenéște?, ce știi românéște?, adecă râmlenéște, puțin nu zicem: știs romanițe? pre limba latinească. Stă dară numele cel vechiă ca un temei neclătit, deși adaog ori vrémile îndelungate, ori streini adaog și alte numere, iară cela din rădăcină nu să mută. Și așa ieste acestor țări și țărâi noastre, Moldovei și Țărâi Muntenești numele cel dreptă de moşie, ieste rumân, cum să răspundă și acum toți acéia din Țările Ungurești lăcuiitori și munténii țara lor și scriu și răspundă cu graiul: Țara Românească.

Și acestă nume vlah de la turci și de la greci ieste, de la némți vallios, de la franțoji valahos, de la léși voloșin, de la moscali și de la rusi tot așa voloșin și de la unguri olah; acesta nume tot de pe vloh ieste și vloh ieste italiiană, din care țări a vlohului, adecă a Italiei, au pornit Traian, împăratul Râmului, fără număr mulțime de norod și i-au așezat în aceste țări a Dachiei cei vechi. Să fie acest nume vlah de pre Fleac hatmanul Râmului, precum scriu unii, basne sunt.

Și așa dovedindă numele neamului acestuia, cum vezi din istorici mari și mărturiia țărâlor împrejur, ne trage rândul a pomeni de portul. Care acum portul stătătoriu ca numele și ca limba nu ieste, ci ia un neam de la alt neam porturile cu vréme. La care schimbarea hainelor face și locul, de le caută a face și îmbrăcăminte trupului, precum ieste firea ceriului a vreunii părți de lume. Că întâi la acéste părți de lume, unde trăescă moscalii, rusii, tătarii, să fie omul îmbrăcat în haine franțozești, ar crăpa de frig. Și măcară și la noi pre aicea ce ierni sunt, Țara Italiei ierni ca acéstea nu are niciodată, ci foarte blânde ierni, cum suntă la năoi toamnile, și mare dară au acéle țări a Italiei, cât și vara nădușali nu suntă ca aicea la noi, ci călduri cuvioase, puțin nu ca primăvara, cum ieste la noi la maiu, la iunie. Le-au căutată dară

acestora oameni mutați pre acéste locuri a-și schimba portul hainelor după vrémea acestor locuri.

Cătră acéstea toate, caută ce scrie de portul rumânilor iscusitul istoric Lavrentie Topeltin din Mediiși, cuvintele lui țî le izvodescû: Rumânii de Ardeal, ai noștri, poartă o haină de la umere până peste tot trupul îmbrăcați, ne fac mare învățatură portului de vacurile céle de demult, care au ținut părțile acéstea de la septentrion, adecă părțile carile suntă aproape spre miiazănoapte, tot trupul acoperitû, care feliû de haine pomenéște un dascal anume Marțialis, că să chiema endromida, cu aceste cuvinte: Îți trimitem endromida, vechiû portû, nu mândru, iar bun de luna lui dichemvrie. Șlice au de pâslă, pe limba noastră dețască cuglă (eu socotesc cu chivere, care am apucatû eu și la boieri aicea). Caută ce zice de opinci tot acela istoric Topeltin, și nu de la sine, ci pune cuvintele a mai vechi de sine istoricilor, anume Alfonsû și pre Plavt și pre Ag. Ghel, carile au scris cărți de porturile céle vechi limbilor: Féliul încălțămintelor a românilor ieste cu piiele crudă, de fiéștece dobitoc, piste picior învălit bine în obiiele de lână încalță și apoi piielea acéia leagă cu cureaua piste picior, de înfășoară piciorul de la dégite până sus, toată glezna. Și acéstea ieste portul râmlénilor celor vechi, strămoșilor

lor, care purta la oști. Acestă fel de încălțăminte a slujitorilor oșteni era la râmleni. Numai atâta osebire vedem, pe cum cetim în istoriile cele vechi, că oștenii Râmului nu învăliia în obiiele, ce gol piciorul încălța cu piele și cu legături în cruciș, ca gratia; în opinci numai cât, ține piciorul la călcăi lega. Acestea suntă cuvintile acelui istoric, din cuvântă în cuvântă. La noi de necinste ieste acest fel de încălțăminte acum, la aceste vacuri, care era de cinste la râmleni și de vitejie portă. Vedem acum la cerchezi că acest, fel de port de încălțăminte pentru sprinteniie țin.

Aicé ieste locul a pomeni și de tunsura acia, de care au scris un Simion Dascal și mai nainte de dânsul Istrate logofătul.

Aceasta, precum s-au arătat de portul și încălțămintele opincilor din historicul Topeltin și iarăși dintr-însul să arată, de care așea dzice: Mă miră cum de doo feluri de tunsuri au luat ardelenii noștri de la râmleni, carii o țin o samă și până astăzi: un fel de tunsură mai adâncă la tunsură, pe lângă peliță aproape, alt fel mai departe de peliță prin peptine tund părul. Și acei tunsuri mai aproape de peliță noi dachii o numim schieren, iar acesta mai depărtat de peliță o numim coluen. Și tot Topeltin dzice: Râmlenilor le placea a rade și în chipul

ceatleului acoperie cãrunteþile sale þi pricinã da cã la cap din dos, la ceafã, tundeã pãrul, sã fie capul totũ slobod de sudori þi ãn rãcorealã la ostenele. Vede-se darã cã ieste vechiũ obiceiũ tunsura aceasta, care þi pãnã astãdzi se vede la o samã de lãcuiorii a þãrãi noastre þi-n Ardeal, þi ieste de la rãmieni aceasta, sãmnũ slujitorescũ, cã ãn chipul cetlãului ãþi ãnvãluia capul slujitorii Rãmului cu taftã suþire, ca-n chip de cununã slujitoreascã. Vãdu-sã dar basnele acelor scriitori mai sus pomeniþi, Simion Dascalul þi Istrate logofãtul þi acel amãgeu, Misail Cãlugãrul, carii au scris cã sãmnul acei tunsuri ca un cetlãu au fostũ sãmnũ tãlhãrescũ, cu carei ãnsamnã rãmieni cei de rãu fãcãtori.

Rãmãne aici rãndul a arãta de graiul þi slovele, de unde ieste izvorãt, acestor þãri de care pomenim. Precum dar s-au arãtat de-plin neamul acestor þãri aþedzate pe aceste locuri de rãmieni, aþe þi graiul totũ de la rãmieni izvorãt, cu ciialþi historici mãrturisẽþte þi Topeltin, care aþe dzice: Am dovedit mai sus a fi Italia pricina descãlicãrii valahilor, aþe þi aici aceiaþ laudã mãrturisim, cã limba lor ieste limba vechilor romani, amestecatã sau mai mult stricatã cu sãrbascã, rusascã, dãþascã, horvãþascã sloveneascã procãi. Þi dzice precum þi un historicũ ce-i dzic Covaþiocie au

socotit precum graiul de casă a ardelenilor mai mult are în sine înșămnarea graiului românesc și lătinesc, decât a graiului de acmu a italiianilor.

Și cu vréme îndelungată, ce nu strămută și nu astupă, vestite împărății, crăii, domnii, așe și graiul romanilor pre aceste locuri cu îndelungată vréme și răsipă lăcuitarilor, romanii de supt aceste locuri, care pustiindu-să de năvala tătarâlor, să mutase aceștia de aicè la Maramorăș, cei din Țara Muntenescă la locurile Oltului, trecându munții, ș-au stremutat, și graiul. Că unde dzice lătinéște: Deus, noi dzicem: Dzău sau Dumnădzău, meus, al mieu, așijderea, unde țelum ei, ceriul, homo, omul, fronsu, fruntea, anghelus, îngerul. Iar nice unili cuvinte nu suntă să nu fie protivnice cu lătinéște, sau la început, sau la mijloc sau la fârșit, iar unele stau neclătite, cumu-i barba-barba, luna-luna și altete ca acestea: vinum-vinul, panis-pâne, manus-mena, culter-cuțit.

Și așe cum amu dzis, cu vrémea ș-au schimbat graiul și s-au amestecat cu slovenesc, dațesc și cu alte care le-am pomenit dintru Topeltin. Pe această poveste cură și aflatul slovelor, cu care și scrisoarea de la sârbi o au luat-o, amu după a doa descălecătură de Dragoș-vodă aicè în țară și la

munténi Negrul-vodă.

Cătră acestea adaogim rândul aicè obiceiilor meselor și ospetelor, carii să văd că-s vechi ținute aicè într-aceste țări și le ieste de la vechii romani, precum a închina păhar pentru sănătățile prietinelor ș-a împăraților, că scrie Dion vestitul historical, care întru laudă împăratului Avgustū cum vechiū obicei au fostū ca nărodul giurând pre piedzii cei buni sau nărocirea împăratului, să bè la ospete pentru sănătatea lui. Ciiarcă de aceasta mai pre largū la Pliniie. Acestū obiceiū și la némți și la unguri, la ardeléni, vechii romani și la noi pe urmă, de pomenesc la mese sănătățile domnilor cu păhare pline de băuturi, așe și a prietinelor. La acestea și obiceiul ce stă încă într-aceste țări, adecă aicè la noi și la munténi și la darea datoriei de opște, adecă la moarte, vechiū obiceiū, că dzice Topeltin: În Ardeal dachilor, obiceiū cu mare petrecere a duce mortul la groapnița; mǎrgū înaintea boierilor cântăreții și preuții, pe urmă viniia cielaltă mulțime, închipuind cum și ceialalți vor mérge unde și cel mortū, ca cum ar dzice: mergi, că noi te vom urma. Vechiū obiceiū și la râmleni; le dzicé trimbițe înaintea osălor, cum mărturiséște Ovidius: Cantabat moestis tibia funeribus adecă: Cânta trâmbiță de jelea astrucării. Și aceasta la cei mai de cinste oameni să făcè,

precum și astăzi la aceste țări, la astrucări domnilor și la alții oameni de cinste. Și iar tot acel Topeltin dzice: Muierile daților osăle părinților, a ficiorilor, a bărbaților și altor rudenii cu bocet nespus mărgă după ose, cu plânsuri de mirat și cuvinte de jele cuprindă osăle și cu glas mare toată viața omenească o plângă. Scrie Varro în cartea a 4, de viața romanilor, cum cerca muiere, care avea glas mai bun, de cânta la osă, precum aceasta și aici în țară să face și până astăzi și cu alăute.

Și acestea le-am arătat ca și dintru acéștea să să cunoască niiamul cu obicéiurile că au ieșit de la Râmă.

Cap al șeptilea și cel de pre urmă - vini rândul a arăta cât au trăit aceste locuri cu oameni după descălicarea lui Traian cu românii de la Italia

Năbușit-au dar tătarâi pe aceste locuri și mai mulți, cu Atila din părțile Schitii Asiatică, care și craiū au stătut întâi ungurescū.

Iar Topeltin scribe, cum Gallienus-împăratul, socotind cum aceste descălecături de pe aceste locuri a lui Traian nu vor sta, le-au mutat în Dobrogea. Și așe românii din Țara Muntenească au trecut munții, aședzându-să la Olt, la Herțeg și pe la Făgăraș. Iar cęștealalții, unde suntem acmu noi, mai târdziu, după ce n-au putut mai mult a sta prin cetăți si pre supt munți, pentru lipsa hrănii, au trecut munții la Maramorăș, aședzându-se pe la Giurgiu și pe la Ciucū.

Iar după ce s-au pustiitū de la Atila și cum amū dzis mai sus că unii mutați peste Dunăre, la Dobrogea, unii peste munți asupra Oltului, cei din Țara Muntenească, cestilalții la Maramorășū, păn la vrémea lui Laslău, craiului creștin ungurescū, la a căruia vréme s-au descălecat al doilea rândū de Dragoș-vodă țara noastră și de Negrul-vodă Țara Muntenească.

la dară aminte, atâta vac ce au trăit lăcuiitori romani pen Maramorășu și pe la Olt, megiiăș cu alte limbi atâta vrême, au n-au putut să să schimbe și graiul celū chiar românescū? Și acesta ieste pricina de s-au străcat lăcuiorii acestor țări graiul acmu la a doo descălecătură, cu graiul strămutat și schimbat cu ungurescū, cu sârbăscū, cu dățăscū, cu slovenescū i proci, veniți pe aceste locuri. Dzice-va neștine: dar cum de-au lăsat cei de pre urmă împărați, ce au fostū a Râmului pe urmă, și după ce au mutatū marele Costantin scaunul Râmului la Țarigrad și pe urmă alți împărați creștini, Leon Înțeleptul, Iraclie, Iustinian și câțva hatmani vestiți? Răspundzū: că după ce s-au mutat scaunul la Țarigrad, mai multū zăbavă sa cu persi avea împărații, pe urmă cu sarațini și aceste locuri stă fără agiutor și așè pustiirea lor de tătari, cum s-au dzis mai sus.

Și aceste câte s-au putut afla de descălecatul cel dintăiū pe largū s-au scris; mai multe ce lipsăscū să nu fie mirare, câte vacuri de oameni s-au petrecut. Pentru acéia, ce nu s-au putut plini, crede, iubite cetitorule, uitându-te la atâta vacū, că nu s-au pomenit pân la acesta anū nimé de descălecatul țărilor acestora.